

EGY ISMERETLEN FILM AZ OKTÓBERI FORRADALOMRÓL

A belgrádi filmpalota tökéletes kis mozitermében néhány széksornyi közönségnek bemutatták a világ egyik legérdekesebb dokumentumfilmjét, az amerikai Axelbank alkotását és felvételgyűjteményét az első győztes proletárforradalomról. A film történelmi, emberi, szocialista értéke megérdemli, hogy közönségünk is megismerkedjék vele, ezért, értesülésünk szerint, a filmvállalat rövidesen átadja a mozhálózatnak, éppen jó alkalommal, mert a forradalom 40. évfordulóját ünnepeľjük.

John Reed, a társadalom-tudományban is jártas, de egyben vérbeli amerikai újságíró Tíz világrengető nap címen megírta személyes élményét az októberi nagy orosz forradalomról — barátja és fegyvertársa a tudósításban, Axelbank pedig filmfelvételeket készített róla. Utána 16 éven át gyűjtötte a forradalom filmdokumentumait, megtalálta Nikolaj orosz cár személyes felvételeit, felhajszolta a forradalom és az ellenforradalom hívatásos és amatőr filmriportereinek a felvételeit, pontosan egy óra tíz perces előadásban sűrítette az orosz forradalom történetét, és a néző többet tanul meg belőle, ezekből a hiteles képekből, mint tanult egykor lelkesen bflázva a hivatalos sztalin párttörténetből. És főleg becsületesebben ismerj meg a forradalmat. Ha nem mindig domborodik is ki

a belső, a felszín alatti összefüggés, ha a készen talált felvételek korlátozzák is a dokumentumfilm egybeszerkesztőjét, és ezért egyes események nagyobb súlyt kapnak, mint megérdemlik — mégis hűnek, úgy-szólván tökéletesnek mondhatjuk az alkotást. Axelbank nem tudós ember, és aligha marxista, de becsületes tudósító, részrehajlás nélkül tárja fel az eseményeket, megeleveníti az igazságot: hogy szabott irányt a felkelésnek a bolsevik párt, Lenin és harcos társai hogy szervezték meg az első proletárforradalmat.

A film azzal kezdődik, hogy bemutatja az orosz életet 1917-ben, szembeállítja a cári udvart, az uralkodó osztály fényűzését a végtelen nyomorral. A cárevis lovaglása és komikus szalutálásba merevedő tábornokok alázata, a főhercegnők születésnapja, a cár eredeti felvétele az udvari szórakozásokról, labdajátékokról és fogócskázásról. A bizarrságok hiveit is bizonyára meglepi a meztelenül fürdő cárról és pőrén lubickoló vezérkaráról felvett képek. Társadalmi antitézisül a filmen megelevenedik a rongyosok hada, a befagyott Nevát feltörő ruhamosó asszonyok, a sorbaállók végtelen sora, akik az orosz félben álldogálnak a bizonytalan 12 deka kenyérért.

A frontot látjuk ezután, az imperialista háború lázítóan bődületes

tömegrohamait, embereket drótakadályok és robbanó srapnelek közepe... A székben kényelmesen ülő néző minden idegszála és agytekervénye felborzolódik, amikor a lövészárkokban és a spanyollovások drót-labirintusában értelmetlenül futkosó embereket látja. A frontjelenetek, a borzalmak, a rettenetek érlelik a tüntető tömegkirobbanásokat... A későbbi generációk sokat hallottak a szembenálló arcvoznak barátkozásáról: a filmen eredeti képeken látjuk az orosz és német katonák ölelkezését.

Pétervár és Moszkva utcáin tizezres, százezres tüntető tömegek vonulnak. Eredeti felvételek az orosz munkások lázadó megmozdulásáról. A tehetséges Cecil de Mile tömegjelenetei csak macskanyávogás oroszlánbögés helyett — ha ezekkel az eredeti felvételekkel hasonlítjuk össze. (A néző egyben meglepetten állapít meg egy apróságot: 1917-ben az orosz munkások közül többen hordtak kalapot, mint micisapkát, amit valószínűleg később, angol vagy amerikai hatásra tettek szabvánnyá.

Axelbank nagy érdeme, hogy a látható események felsorakoztatásával érzékelteti a forradalom alapmozzanatait: a tömeg forradalmi érdeklődését és hullámmozgását, másrészt az uralkodó osztály és az egyes rétegek ingadozását. A képek ritmikus váltakozása bemutatja, hogyan maradnak le az események mögött a polgári pártok és később a mensevikek, a szociáldemokraták, a szociálforradalmárok és mint ragadja kezébe a vezetést a bolsevik párt.

1917 februárjától októberig bemutatja a forradalom és az ellenforradalom vezéralakjainak arcképcsarnokát: Plechanovot és Miljukint, a New Yorkból, Bronx városnegyedéből érkező Trockit, és Keren-szkj érdekesen buta arcát. Lenin

többször, sokszor szerepel a filmen, ahogyan pártja is mind döntőbb szerephez jut az eseményekben. A fényképeken Lenin kopasz feje, kis szakálla és sötét szeme sokszor hidegen, sőt nyersen hat, a filmen csupa emberré melegszik, csupa tűzzé és a premier planban fényképezett szónoklata feledhetetlen élmény, amikor a forradalom csodás és dédelgetett hőseit, eleven arc- és szemjátékát közelről meglevenítve szemlélhetjük a filmkockákon.

A forradalmi napokat követő intervenció háborút és vezéreit is egyenként bemutatja Axelbank, és híven jellemzi politikai, katonai és emberi magatartásukat, tehetetlenségüket, a tömegakarattal és a bolsevik vezetéssel szemben.

Azt mondják a polgárháborúról, hogy ez az egyetlen becsületes öldöklés, mert a szembenálló felek tudják, hogy miért és ki ellen harcolnak. Ez aforizmának ötletes és egy cseppet megszóva igaz is. Ellenforradalmár felvételező örökítette meg a bolsevik hősiességet a fehér terror idején. Perceként látjuk a tömegkivégzéseket, elfogott vörös katonák halomra lövését. Nevetve néznek szembe puskával és filmkamerával a megásott gödör előtt. Hármásával lövik őket agyon. A jelenet ismétlődik, egyszer, kétszer, ötször, talán tízszer is, és a bolsevik mindig mosolyog. Szembemosolyog a halállal, a kivégzéssel, és a jelenet repesztő feszültségét csak az enyhíti, hogy a filmkockák a szokottnál gyorsabban ugrálnak, és a testek összecsuklása tornászmutatványként hat, amikor bukfenet vetnek hátra, a tömegsírba....

Bugyonnij lovasságának rohamával végződik a film, mert az első szocialista forradalom a XIX. század hárceszékeivel vívta ki a XX. század történelmének legnagyobb-szerű tettét, a szocialista forradalmat, az ember véres küzdelmét az emberiségért.